

1989 CESTA K LISTOPADU

1. máj za přestavby (2:40 min.)

Zdroj: *Aktuality* ze dne 1. 5. 1989

ANOTACE:

Ukázka přináší poetickou úvahu o významu 1. máje jako symbolického data, které spojuje společnost a inspiruje ji k dalšímu rozvoji. Je reprezentativním vyjádřením normalizačního étosu.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

1. máj byl jedním z důležitých svátků režimu. Regulovaná ritualizace patřila k hlavním legitimizujícím nástrojům režimu. Přestože tato festivita byla řízena, navenek se prezentovala jako spontánní. Prostá potřeba výletu do přírody je tu politizována a vykládána v souvislostech, které jsou dosti násilné.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Ukázka je typickým normalizačním kýčem, jakousi koncentrací normalizačních figur a postupů. Zdůrazňují se harmonizující stránky pospolitosti, její politické rozměry, které jsou však představovány nenásilně, spíše v druhém plánu, hlavní apel je kladen na rodinnou pohodu, často se deklarují humanistické hodnoty. Výpovědi respondentů souzní s duchem příspěvku. Lze se jen dohadovat, jaké byly motivy těchto lidí a jak vypovídali o pouhý půlrok později. Laciný normalizační kýč je pouze velice zředěnou podobou mobilizujících kampaní 50. let, ale motivace je stejná: ovlivňovat, manipulovat, přesvědčovat. Svým trpným „biedermeierovským“ zdůrazňováním rodinných hodnot jako by diváky nabádala: važte si toho, co máte, piva a párků, sluníčka a svých blízkých. Z kontextu je cítit: máte to i díky nám (tj. moci). Celek působí dosti křečovitě: nakolik byla harmonie ve snímku prezentovaná vnímaná jako pozlátka? Nebo snad diváci takovýto obraz akceptovali?

Možné otázky:

1. Jaký byl asi cíl takovéto reportáže?
2. Jaké hodnoty jsou v reportáži deklarovány?
3. Jak byste hodnotili promluvy návštěvníků v reportáži? Pokuste se zhodnotit především výstup vousatého pána v závěru příspěvku.
4. Jaký měly asi ohlas takovéto reportáže mezi veřejností?

Modelové odpovědi:

1. Reportáž zdůrazňuje přirozenou souvislost ideologického rozměru svátku (svátek práce) s jeho rodinnou, intimní rovínou (svátek lásky). Ideologie se nemá jevit jako cosi implantovaného do reálného života, ale integrální jeho součást.
2. V popředí stojí jednoznačně rodinné hodnoty, na které jsou roubovány hodnoty politické.
3. Vystoupení občanů jsou konformní a zamyslíme-li se nad jejich obsahem, tak dosti bezobsažná (především mladý tatínek s dítětem: „*společnost musí mít cíle a každý pro to musí něco udělat*“: ale jaké cíle a co udělat – to už neřekl). O důvodech tohoto alibismu můžeme jenom spekulovat. Jistě svou roli hrála i obava z možného postihu za nekonformní názor. Vystoupení vousatého pána (z kontextu vyplývá, že zaměstnance zábavního parku) je typickou ukázkou normalizační dikce. Odpovídá ve frázích v duchu obecně sdíleného očekávání. Slovník je ovšem „modernizován“, namísto „konsolidačních“ figur se objevují figury přestavbové. Projev je ovšem podobně formální a bezobsažný.
4. O tom lze pouze spekulovat. Zdůrazňování rodinných hodnot jistě nebylo proti mysli většině občanů, ale propaganda založená na konsenzu, zdůrazňování harmonie a pospolitosti už na konci 80. let poněkud zastarávala.